

**NIEUW-GUINEA
1962 - 2012**

Andreas Schelfhout

De zomer van 1962

**De laatste gevechten om Nederlands Nieuw-Guinea,
in het oerwoud en aan de conferentietafel**

Uitgeverij U2pi

© Uitgeverij U2pi BV, Voorburg
7e verbeterde druk januari 2012, foto editie
2e ebook versie januari 2012

Titel: De zomer van 1962
Auteur: Andreas Schelfhout
Omslag ontwerp: U2pi BV

Foto's omslag:

Boven: Grote luchtlanding van Indonesische parachutisten in de vroege morgen van 24 juni 1962 nabij Merauke.

Foto: Carol Magermans, webmaster van
www.mariniernieuwguinea61-62.nl

Onder: Met enig ceremonieel worden de rond Kaimana gesneuvelde strijdmakers in een transportvliegtuig geladen.

Foto: Antoni P. Uni

Foto achterflap: Bruno van der Dussen

Foto's binnenwerk: Fotopersbureau Antara, Eduard van Beijma, Bruno van der Dussen, Harry Kwakkel, Carol Magermans, Andreas Schelfhout en Antoni P. Uni. Met bijzondere dank aan de heer en mevrouw Van Essen-Moreu.

Met een voorwoord van drs. Hans Hillen, Minister van Defensie

ISBN: 978-90-8759-211-0

NUR: 688

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Andreas Schelfhout

De zomer van 1962

*De laatste gevechten om Nederlands Nieuw-Guinea,
in het oerwoud en aan de conferentietafel*

Uitgeverij U2pi

Hans Hillen

Een kunstzinnig tijdsbeeld

‘De Zomer van 1962’ is als een impressionistisch schilderij. De kunstenaar, want zo wil ik de schrijver noemen, heeft bijna een halve eeuw na dato zijn indrukken van een bizar gebeuren aan het papier toevertrouwd. Het is aan de lezer om deze indrukken te waarderen, of af te meten aan zijn eigen beelden. Toevoegend aan de kwaliteit van zijn schrijfkunst, is het de kunstzinnigheid van Andreas Schelfhout die een uitermate fris tijdsdocument produceert, terwijl er sindsdien al zoveel jaren zijn verstreken. Ik bedoel niet omdat zijn herinnering zo adequaat is. Er zijn immers notities en schoenendozen. Nee, waar het om gaat is dat hij zijn pen hanteert zonder te struikelen over de morele oordelen van de huidige tijd. Dat is knap en de lezer moet zich dat al lezende wel steeds voor ogen houden. Het boek is geschreven met de ogen van toen en met de handen van nu. Daarom hebben de impressies van Andreas Schelfhout een zekere tijdloosheid en daarmee blijvende waarde gekregen, en dat is een artistieke kwaliteit. ‘De Zomer van 1962’ is daarom ook van waarde om absolutismen van onze tijd te relativiseren. Veel van wat wij nu bekrompen noemen, heeft ooit een dierbare betekenis gehad. Het was nog in die beschreven zomer dat veel katholieken alleen vlees kochten bij een katholieke slager, en gereformeerden op zondag binnen bleven. Nu valt snel het woord spuitjeslucht, maar toen was het vertrouwd en kostbaar. Nu veroordelen velen orthodoxe leerstellingen van stromingen in de islam, terwijl Nederland in de zomer van 1962 nog vol zat met eigen stijfkoppige opvattingen die anderen buitensloten. Dat is dus

geen prehistorie, maar nu nog levende geschiedenis. Het geldt zelfs voor het Grote Kwaad van de oorlog, die voor heel wat tijdgenoten geen verhaal is, maar eigen beleving binnen Europa. Met welk recht past ons een moreel oordeel?

Andreas Schelfhout vertaalt deze en dergelijke overwegingen in een vriendelijk soort anarchisme. Hij was erbij, hij heeft alles grondig meegemaakt, ook de ellende en de ontberingen, maar zijn ironie heeft hem beschermd tegen blijvende beschadiging. Daarom schrijft hij vanuit verwondering. Hij was deelnemer en observator tegelijk. Het beeld dat hij schetst klopt, maar tegelijk heeft de kunstenaar het gemodelleerd naar zijn hand. Beschouw het daarom niet als op elk detail feitelijke geschiedschrijving, maar als levendige illustratie daarvan.

Toch een observatie vanuit vandaag. Nederland is volop betrokken bij vredesoperaties ver hier vandaan. De voorbereiding is grondig, de toerusting afgewogen en doordacht. Het boek lezende, verbijstert het op welke een weinig doordachte wijze onze jongens een militair conflict in werden gestuurd. Compleet onvoorbereid en met het uitreiken van tropenkleding na afloop. Over voormalig Joegoslavië, Irak en Afghanistan valt veel te melden, maar dan krijg je bij het lezen van de ‘Zomer van 1962’ de slappe lach, als het niet zo treurig was. Hoezo *exit strategy* of andere moderne, vanzelfsprekende militaire termen? We gingen er heen zonder plan, we waren er zonder inzicht en we gingen weg zonder resultaat. Daarom breng ik vandaag een eresaluut aan al die militairen, dienstplichtig en beroeps, die binnen een amper uitgewerkte en onderbouwde opdracht zo vol overgave en plichtsbetrachting maximale inzet hebben getoond. Mijn eresaluut geldt natuurlijk met name zij die blijvend gewond

daar vandaan kwamen en zij die de inzet van het Koninkrijk der Nederlanden hebben betaald met hun leven.

Tot slot een observatie over het koloniaal verleden van Nederland. Veel van wat tegenwoordig als misstanden wordt gedefinieerd, paste vroeger in het normale tijdsbeeld, zelfs de slavernij. Daarover achteraf oordelen uitspreken of excuses aanbieden, is eigenlijk te gemakkelijk. Ook de gewone dienstbetrekking in de negentiende eeuw was weinig gericht op de kwaliteit of op de verheffing van elk individu. Het verschilde vaak amper van slavernij. Kinderarbeid en gedwongen winkelnering zijn andere lelijke scheuten aan onze nationale stamboom. Tegelijk, als we ons in dit bestek tot de kolonies beperken, Multatuli is heus niet de enige geweest die met steeds luidere stem misstanden aan de kaak stelde en onvoldoende betrokkenheid signaleerde van het moederland. Aan de ontwikkeling van Nieuw-Guinea is Nederland inderdaad amper toegekomen, maar misschien komt dat mede omdat deze opdracht, ook achteraf, echt een tikkeltje te groot was voor ons land. Andreas Schelfhout betreft de latere interesse vooral op de aanwezigheid van bodemschatten. Ik denk dat toen en nu er wel degelijk veel Nederlanders zijn geweest en nog zijn, die onbaatzuchtig bereid waren en zijn, veel te investeren in de ontwikkeling van de gebieden overzee. Of dat nu vroeger Indië was, Nieuw-Guinea, of meer recent Suriname of nu nog de Nederlandse Antillen en Aruba. Tegelijk valt ook vandaag nog te registreren dat de staat Nederland veel te formalistisch is en veel te weinig invoelingsvermogen kan organiseren om van het samenleven met zulke uiteenlopende bevolkingsgroepen een duurzaam succes te maken. Nederland geeft meer geld dan liefde, om het wat romantisch te zeggen. Zeker, de Amerikanen waren toen, in 1962, opportunistisch,

maar ze kozen wel tégen een uiterst loyale bondgenoot. Kennelijk waren wij niet overtuigend genoeg, niet alleen niet met argumenten, maar ook niet met het vanzelfsprekende gezag van de door alle betrokkenen vertrouwde bestuurder. Natuurlijk hoort Nieuw-Guinea niet bij Indonesië. De machtsgreep van Jakarta van toen is ook vandaag niet te rechtvaardigen. Indonesië zocht ruimte voor een overlopende bevolking, zocht ook grondstoffen, zocht afleiding van binnenlandse problemen en zocht een imperialistische vernedering van de vroegere kolonisator. Ze hebben het allemaal gekregen, maar Papoea is nog steeds niet ontwikkeld, want Indonesië zocht geen moment het welzijn van de Papoea's. Nicolaas Jouwe was jarenlang vrijwel vergeefs hun voorvechter. Ik noem zijn naam met respect.

Andreas Schelfhout heeft voor ons een indringend tijdsbeeld gecomponeerd. Toen gebeurd, maar juist nu waard om te lezen en om te overdenken. Ook dit was en is Nederland.

1. Naspel

Juni 1983. Kalmpjes hobbelde de oranje Lada 1200, spottend de Russische Volvo genoemd, in het grauwen van de vroege maandagmorgen over de betonbaan langs de Maas van Grave naar Cuijk. De bestuurder moest zijn best doen om niet in slaap te vallen, zijn nachtdienst zat erop. Als zo vaak was hij op de Graafseweg in Nijmegen aangehouden. Hij had het raampje opengedraaid, de agent had zich voorover gebogen en gesnoven.

‘Meneer, ik ruik bier.’

‘Dat kan best, we drinken wel eens en graag een pilsje als de krant dicht zit.’

‘U werkt bij de Gelderlander?’

‘Ja, op de eindredactie.’

‘Rijdt u dan maar door, moet u nog ver?’

‘Naar Cuijk.’

‘Voorzichtig en welterusten straks.’

‘Dank u wel.’

Onder het rijden had hij het raampje omhoog gedraaid waardoor de ochtendkou uit de auto verdween en het binnen weer smoorwarm werd. Zijn gedachten dwaalden af naar ander bier, de blauwe blikjes Tiger Beer, *Tax For Her Majesty's Troops Only Unpaid* en daarmee naar Nieuw-Guinea, Nederlands Nieuw-Guinea. Vanuit Singapore werd dat bier op pallets in dozen van vierentwintig blikjes aangevoerd, omdat bierbrouwer Heineken er maar niet in slaagde met zijn literflessen de dorst van de laatste Nederlandse troepenmacht in de Oost te lessen.

Hij keek op de klok in de auto. Drie uur in de morgen. Ook toen was het drie uur geweest. Met nieuwe maan en dus

stikdonker. Hij had net de vliegveldwacht overgenomen van de sergeantfoerier en stond nog even met hem te praten in de warme tropennacht, die als een klamme deken over Kaimana lag.

Achter zijn rug de diepzwarte, enorme rondingen van de vier hangars, rond het platform gegroepeerd als een kudde rustende olifanten. Links, hoorbaar, spoelde de zee. Recht vooruit het zachte fluiten en ruisen uit de radiobunker annex telefooncentrale; een dikke, begroeide aarden wal met een legertent als dak.

En daartussen een plotselinge beweging, de mat glanzende loop van een luchtdoelkanon zwenkte omhoog. Tegelijk hoorde hij wat de stuksbemanning al opgevangen had: het diepe gebrom van een groot vliegtuig. Het kon de Nederlandse Neptune niet zijn, die zou pas om vijf uur overvliegen.

Een Indonesische Hercules? Weer een luchtlanding?

Samen renden ze het platform op en schreeuwden de longen uit hun lijf:

‘Vuren, vuren!’

Binnen enkele seconden sproeiden de vierlingluchtdoelmitrailleurs, de Bofors en de Oerlikons rond het hele vliegveld daverende fonteinen van flonkerende lichtjes omhoog.

Oudejaarsavond in de tropennacht.

Door de felle, flitsende koplampen van een tegenligger kwam hij terug in het heden, rukte zijn stuur naar rechts, ploegde de berm in waardoor hij snelheid verloor. Graspollen en modder vlogen door de lucht en met meer geluk dan stuurmanskunst kwam hij weer op zijn eigen weghelft terecht. Achter hem verstierf het verontwaardigde gejack van de claxon van zijn tegenligger. Het gebeurde allemaal bijtijds, anders zou hij het Maasstadje straal voorbij gereden zijn. Na het spoorviaduct,

altijd als hij er onderdoor reed, keek hij omhoog om te zien of er niemand op het punt stond eraf te springen, nam hij de afslag en draaide de Irenestraat in tot de hoek met de Haagsestraat. Daar parkeerde hij de auto op het parkeerterreintje achter het huis - een gezellig ogend, aan het spoor gelegen vrijstaande, klassiek vooroorlogse woning met veel glas-in-lood ramen en omgeven door een totaal verwaarloosde tuin, een groene wildernis vol struiken, bramen, brandnetels, berken, dode fruitbomen en een rij oude, monumentale acacia's. Hij woonde er pas een paar weken met zijn gezin, er was nog veel te doen.

Het regende zacht.

Hij stapte uit, pakte de sleutels, zijn tas en paraplu en liep snel, zonder de paraplu uit te klappen, in het malse buitje het smalle, kronkelende tuinpaadje op. Tegelijk rook hij de geur van versgebakken brood uit de nabij gelegen broodfabriek, dezelfde lucht die ooit en toen in Nieuw-Guinea in de vloedbossen hing. Hij raakte met zijn benen verward in het dichte, lage struikgewas, struikelde en viel. Voor hem uit hoorde hij een geluidje, een licht gekraak.

Foute boel.

Muisstil bleef hij liggen luisteren, maar hoorde niets anders dan de stilte van de nacht en het zachte ruisen van gestadig vallende druppels. Natte bladeren kleefden aan zijn gezicht. Om los te komen, trapte hij wild van zich af. Die vuile Jappen met hun struiken rond het vliegveld, erger dan prikkeldraad. Hij kroop een stukje vooruit en richtte zijn paraplu als wapen en keek. Niks te zien dan donkergroene duisternis. Hijgend kroop hij verder en richtte zich half op. Op dat moment werd hij overvallen door een donderend geluid.

Als iedere vroege morgen daverde de lange chloortrein van DSM op volle snelheid langs het huis, de ruiten trilden.

Totale ontreddering.

Hij sprong uit zijn dekking en stootte met zijn hoofd tegen een boom. Meteen kwam hij tot zichzelf, veegde zijn kleren af, zocht zijn tas en liep naar de achterdeur. Eenmaal binnen en de deur op het nachtslot, voelde hij zich veilig, legde tas en sleutels op de tafel en duwde de paraplu in de bak. Op tafel stond een boterham met kaas voor hem klaar, afgedekt met folie. Ernaast een glas rode wijn met op het glas een schoteltje. Tijdens het eten en drinken trok hij zijn kleren uit, tamelijk bemodderde kleren. Hij had morgen wat uit te leggen. Hij liep in z'n blootje naar de badkamer, waste zich, trok zijn kamerjas aan en ging via gang en trap naar de slaapkamer boven. Daar liet hij de kamerjas op de grond vallen, stapte in bed, kuste zijn lief, trok de dekens over zich heen, draaide zich om en viel meteen in slaap.

Nog geen twee uur later schrok hij wakker van daverende explosies in de lucht. Hij graaide de telefoon van het nachtkastje en dook onder het bed. 'Nu is het oorlog', schreeuwde hij, 'nu is het oorlog' en toetste het alarmnummer van de politie in.

'Maar meneer', klonk het na zijn paniekverhaal in zijn oor, 'het is geen oorlog, het is vuurwerk. Dat wordt afgestoken bij het pontje *God met ons* over de Maas ter verwelcoming van de nieuwe Commissaris der Koningin op zijn eerste werkdag in Brabant. Dries van Agt. Heeft u daar niks over gehoord?'

Nee. Dat had hij niet. Hij was lay-outredacteur, vormgever, en las dus nooit wat hij in de krant zette. Een pagina moest er aantrekkelijk uitzien, met foto's, koppen, teksten, kaders, lettersoorten, witverdeling. Wat de abonnees voor nieuws kregen voorgeschoteld, interesseerde hem niet. Het was toch iedere dag hetzelfde. Ongeluk hier, jubilaris daar, ruzie in Den Haag en sinds aartsvader Abraham oorlog in Israël.

Hij schoof onder het bed vandaan, stond op, legde de telefoon terug en ging uitgeput op bed zitten terwijl zijn lief, die naar

boven was komen rennen, in de deuropening met grote ogen naar hem stond te kijken. ‘Wat is er in godsnaam aan de hand? Wat doe je allemaal?’

‘Ik hoorde de knallen van luchtdoelgeschut, ik dacht echt dat het oorlog was.’

‘Blijkbaar niet. Dat was vuurwerk. Probeer te slapen. Vannacht moet je weer werken.’

Hij ging liggen, trok de dekens over zich heen, doezelde weg en droomde. En als zo vaak over oorlog, over zijn oorlogsjeugd in Circus Strassburger. Zonder moeite, zoals dat kan in dromen en nachtmerries, liep hij met zijn broer Eetje door een lange rondgang. Aan het eind van die gang voelden ze aan een deur. Niet op slot. Samen slopen ze naar binnen. Ze kwamen in een grote ruimte met rekken. Op al die rekken lagen etenswaren. Potten en blikken, worsten en broden. Van alles en van alles veel, heel veel. Zijn broer tilde hem op bij een rek, duwde hem omhoog en fluisterde dringend: ‘Pak een brood Appie, pak een brood, toe nou, ik houd je niet zo lang.’ Net toen hij een brood te pakken had, liet zijn broer plotseling los. Met brood en al viel hij, viel hij...

Naast het bed werd hij wakker en voelde de kou van het zeil. Terug in bed herinnerde hij zich zijn droom. De lange rondgang... Dat was in de *Busch Bau*, het circustheater van Breslau, ver weg in Polen. Circus Strassburger, zijn vader was er paardendresseur en berijder, was ‘uitgenodigd’ naar Breslau om daar mee te werken aan de UFA-nazifilm *Zirkus Renz*. Toen de opnamen min of meer waren afgelopen, kwam het bericht dat Stalingrad was gevallen. Dat was voor Karel Strassburger het sein om zijn mensen, dieren en materiaal onmiddellijk naar veiliger oorden over te brengen. Hij koos voor Denemarken, Kopenhagen, dat in een uithoek van de oorlog lag.

De reis naar Kopenhagen zag er op de kaart eenvoudig uit. In Breslau op de trein en vervolgens via Dresden, Berlijn, Hamburg, Flensburg naar Horssens. De rit naar Dresden verliep zonder problemen en zelfs zonder noemenswaardig oponthoud. Berlijn hadden ze moeiteloos gehaald. Maar in de hoofdstad van het Derde Rijk werd alles wat met circus te maken had, naar de uiterste grens van een enorm emplacement gerangeerd. De wagons met de paarden, de platte wagons met daarop de circuswagens en het salonrijtuig van de directie. Er zou voorlopig niet verder gereden kunnen worden, de lijn naar Hamburg lag in puin. Men zou tijdig vernemen wanneer de reis kon worden voortgezet en Karel Strassburger kreeg het advies zijn mensen in de stad onder te brengen, het liefst een veilig eindje bij het station vandaan. Er werden speciale passen uitgereikt waarmee men terug kon gaan naar de trein om de paarden te verzorgen

.... het dreunen begon, afgewisseld met scherpe knallen en felle lichtflitsen. De sirenes van het luchtalarm loeiden en loeiden. Alles trilde, het bed schudde, de enorme beelden van Jezus met zijn heilige hart en Maria met haar kindje in de hoeken van de kamer leken naar elkaar toe te schuiven. Het glas van het grote, fotobruine portret van een man in uniform en een klein snorretje, barstte, knapte in honderd scherven die door de kamer vlogen en onhoorbaar op de grond vielen. De kamermuren wankelden, muren waar zijn moeder de bedden vanaf had geschoven: 'We zijn hier bij de moffen, je weet maar nooit of er wandluis zit.' Weer een heftige explosie. Hij zat stijf rechtop in bed en keek, keek naar de muur die er niet meer was. In de andere kamer stond ook een bed. Hij zag een versplinterde plafondbalk als een vinger schuin omlaag wijzen. Hij volgde de vinger met zijn ogen en zag blote

mensen, een man en een vrouw, badend in bloed door de balk aan elkaar gespietst, voor eeuwig met elkaar verbonden. Zijn vader greep naar hem, naar zijn broer, naar zijn moeder. De lijven, de lakens, de vloer, bij de burens kleurde intussen alles rood. Zijn vader trok aan zijn armen, riep dat ze snel moesten zijn. Snel. In een oogwenk was hij de kamer uit. Zijn moeder duwde zijn broer voor haar uit. Zijn vader sleurde hem de gang door, de trappen af. Struikelend over puin, geknapt staal, knetterende leidingen en versplinterd hout bereikten ze met z'n allen de straat waar ze door de loeiende branden nauwelijks konden ademen.

Hijgend kwam hij overeind. Ze waren, herinnerde hij zich, op een of andere manier weer bij de circustrein terechtgekomen. Ze reden, ze reden stapvoets. De wagon schommelde en schommelde voort. Weer een stad. Weer een pension. Hamburg? Zou best kunnen. Hij kroop terug onder de dekens, trok zijn kussen goed en viel opnieuw in slaap. Meteen kwamen de eskaders diepbrommend aangevlogen. Alom blafte en daverde het afweergeschut. Sirenes jankten onafgebroken. De bommen gierden en dreunden.

‘Onder het bed, onder het bed’, riep hij in paniek. Hij kroop zijn broer achterna onder het degelijk-Duitse ledikant. Zijn broer wilde nog een deken pakken toen een zware explosie absolute, ondoordringbare duisternis veroorzaakte en ze verschrikkelijk moesten hoesten. De vloer schokte en zakte schuin weg, met bed en al gleden ze een stuk naar beneden.

Toen werd het stil. Overal om zich heen voelde hij stenen en puin. Dof en van ver klonk het geschreeuw van mensen. Toch nog een zware explosie, de vloer trilde en weer schoven ze een stukje omlaag. In de diepe duisternis werd er geroepen, er werd aan hem getrokken en daarvan werd hij wakker. Hij

sloeg zijn ogen op. Zijn lief stond over hem heen gebogen: ‘Wanneer word je nu eindelijk eens wakker? Over een uur moet je gegeten hebben en in de auto zitten.’ Ze liep de kamer uit, hij hoorde haar de trap afgaan. Hij was drijfnat van het zweet, de lakens zaten vreemd gedraaid om zijn benen gewikkeld. Half overeind maakte hij de klam aanvoelende lakens los. Langzaam kreeg de tijd weer de vorm van alledag, rommelig en ongevaarlijk. Aan de lichtstrepen op muren en plafond kon hij zien dat het al ver in de middag was.

Waarom duren oorlogen een leven lang? Waarom kwamen al die beelden en geluiden telkens terug? Zijn leven lang? Er kwam geen antwoord en hij wist geen antwoord.

Hij stond op. Met barstende hoofdpijn liep hij de trap af en meteen door naar de keuken voor aspirine en een glas water. Hij viel.

Langzaam dreef hij weg op een vage, groene gloed. Zinnen vielen uiteen in woorden. De woorden desintegreerden en veranderden in betekenisloze, losse letters.

Spiralen van letters.

Hij zwom.

Voorwerpen waarvan hij de naam niet meer wist zodat hij ze alleen nog maar kon aanwijzen, flitsten voorbij.

Oceanen van verdriet.

De wereld tuimelde.

Hij probeerde de oppervlakte te bereiken. Maar boven was de bodem. Er was zand, geen lucht. Hij kwam er niet door. Beneden lonkte een koele, onpeilbare groene diepte. Hij hapte naar adem, sloeg wild om zich heen.

Opeens waren er vlammen.

Gezichten.

Honderden bleke gezichten.

Een warboel van draden.

Een verstijvende kou trok door hem heen.

Groen. Hij moest uit het groen blijven. Het was beslist noodzakelijk uit het groen te blijven. Groen was gevaarlijk.

Groen knaagde aan zijn voeten, nam bezit van zijn handen, zijn armen, zijn benen. Verzet was onmogelijk.

Plotseling stond alles onbeweeglijk stil. Wit. Hij kon zich niet meer verroeren.

Wat was hij?

Waar was hij?

Hoe?

Waarom?

Ben ik een ander?

Ben ik mijzelf en wie ben ik dan?

Een woord vormde zich, hij kon het bijna lezen, bijna uitspreken. Hij wilde het uitspreken, maar zijn tong zat vastgeplakt, zijn lippen pijnlijk ruw gesprongen. Hij dacht het woord uit alle macht en perste het uit zijn gedachten: dorst.

‘Hier, drink maar.’

Zittend op de keukenvloer dronk hij met grote teugen het glas water leeg dat zijn lief hielp vasthouden.

‘Je bent flauwgevallen. Zo kun je in ieder geval niet gaan werken, je kunt beter naar de krant bellen dat je ziek bent.’

‘Eerst wat eten en dan onder de douche. Als ik me daarna nog beroerd voel, bel ik af.’

Hij liep zich aan alles vasthoudend wankel naar de eetkamer, ging aan tafel zitten en begon te lepelen uit de kom soep die al voor hem klaar stond. De hartige groentesoep deed hem goed, het doffe gevoel uit zijn hoofd verdween.

‘Was het weer oorlog? Je lag zo te trappen en te zweten!’

‘Het was verschrikkelijk en van alles door elkaar. Het begon

vannacht al toen ik de tuin in liep. Iets overviel me en spoelde door me heen. Door de chloortrein wist ik weer waar ik was, maar waarom ik in de struiken lag? Vandaar dat mijn kleren zo bemodderd zijn... Ze hebben bommen naar me gegooid en op me geschoten. Maar ze hebben me niet geraakt. Circus, oorlog, dienst, Nieuw-Guinea.... Dat gebeurt me steeds vaker, soms zelfs overdag. En waarom? Als er nu aanleidingen waren, zoals dat vuurwerk vanmorgen, dan zou ik het kunnen begrijpen. En dromen? Dromen daar heeft niemand controle over. Weet je, als we in de krant over de oorlog schrijven en het heeft met Nijmegen te maken, over het bombardement van februari 1944 bijvoorbeeld, dan belt er de volgende nacht steevast iemand op en altijd zo rond de klok van drie. De telefoon gaat, je neemt op, je hoort ademen, je ruikt bijna de jenever en dan weet je het al nog voor de man kan zeggen: 'Met Van der Heijden uit de Aubadestraat' Dan ben je voor minstens een uur gevangen, je blijft beleefd, je zegt op tijd ja en op tijd nee. Hij is tenslotte één van je lezers. Dit kan ik begrijpen: een stuk over de oorlog in de krant, die man leest dat, gaat zitten denken en drinken, denken wordt malen, drinken wordt zuipen en in zijn radeloosheid draait hij een telefoonnummer dat altijd 's nachts opgenomen wordt door iemand die naar je wil luisteren: een redacteur van de Gelderlander.'

Na de langdurige, warme douche kleepte hij zich aan en belde naar de krant. Theo aan de lijn. Hij vertelde wat hem was overkomen en dat hij eigenlijk niet wilde komen werken. 'Nederland speelt vannacht de kwartfinale tegen Argentinië, ik kan je niet missen. Steven heeft de hele dag al gewerkt. Die kan ik niet vragen er een nachtdienst achteraan te plakken....'

Er viel een stilte. Hij kuchte en vroeg: ‘Ben je er nog?’

‘Ja. Wat doe je?’

‘Ik kom wel, maar later. Kan dat?’

‘Best. Ik vraag aan Boet of hij nog zoveel mogelijk pagina’s wil dichtmaken, de twee, de economie, cultuur en rtv. Dat zal hij niet erg vinden en wij hebben er geen omkijken meer naar. Reken er op dat we pas morgenvroeg klaar zijn. De eerste twee edities zullen we niet halen, de rest moet kunnen!’

Het klikte aan de andere kant van de lijn. Er viel niets anders te doen dan de hoorn op de haak te leggen.

‘Ik ga toch werken, maar ik kan later beginnen. Het wordt laat, of beter heel vroeg morgenochtend. Jong Oranje voetbalt vannacht, Theo wil dat ik kom.’

‘Je lijkt wel gek. Maar zet de auto meteen aan de kant als je maar iets voelt. En als je op de redactie beroerd wordt, laat je thuisbrengen, desnoods met een taxi.’

Het werd een gezellig avondmaal en hij nam zelfs de tijd om nog wat televisie te kijken. Samen zagen ze hoe oud-premier Van Agt temidden van vuurwerk, vendels en folklore zijn nieuwe werkterrein betrad. Het zorgeloze van de avond deed hem beseffen dat het leven altijd zijn loop herneemt met de bedoeling het verleden achter te laten. Misschien moest hij het allemaal eens gaan opschrijven en dat idee beviel hem zo goed dat hij in de volgende dagen alles vergat. Zoals iedereen in Nederland Nieuw-Guinea vergat. Zelfs de Tweede Wereldoorlog verdween naar de achtergrond, zozeer dat men zich hardop afvroeg of het niet meer dan genoeg was de meihedenkingen om de vijf jaar te houden.

Maar plotseling kwam de oorlog terug, niet alleen de Tweede Wereldoorlog, ook Indië en Nieuw-Guinea. En toen de tekst rondging in Nederland dat een volk dat zijn doden niet

herdenkt het niet waard is om voor te sterven, reageerden politici en beleidsmakers als door een adder gebeten. Er kwam een stortvloed van publicaties op gang, alom schoten monumenten en plaquettes als paddestoelen uit de muren en uit de grond en werden veteranen de troetelkinderen van de natie.

Ze kregen in de loop van de volgende jaren een veteraneninstituut, een eigen blad, een pas, een veteranenspeldje en een veteranendag met kroonprins, anjers, plechtigheden, toespraken, lintjes en defilé. Je kon duizend gulden krijgen als je voldeed aan criteria die alleen een ambtelijke werkgroep kon bedenken. In ieder geval kreeg iedereen twee gratis treinkaartjes, per jaar.

In deze aanloop naderde het moment waarop de Tweede Wereldoorlog een halve eeuw geleden zou zijn. Vijftig jaar, een mooi rond getal, een prachtige aanleiding om terug te blikken. Zoals bij radio en tv, tijdschriften en kranten, vormde zich bij de Gelderlander een redactionele werkgroep die de Tweede Wereldoorlog in herdenkingsartikelen moest gaan beschrijven. Van en met de Duitse inval in Polen tot en met de Japanse overgave. Alle gebeurtenissen, zowel politiek als op het slagveld, werden over de redactie verdeeld.

Hij had intussen een andere functie gekregen, van vorm naar inhoud en was, na wat reportagewerk, benoemd tot chef eindredactie. Hij kreeg voor wat betreft de Meidagen van 1940 de doorbraak bij Mill, de slag om de Residentie, het terreurbombardement op Rotterdam en de evacuatie bij Duinkerken op zijn bord. Vier verhalen waarvoor hij mannen of vrouwen moest zien te vinden die het konden navertellen.

De zomer van 1962 beschrijft de laatste koloniale stuiptrekkingen en is een verslag van een even kort als merkwaardig verblijf in de tropen.

De Gelderlander

Met veel onderkoelde humor en een scherp gevoel voor detail beschrijft Schelfhout de aanloop, de reis naar en zijn verblijf in Kaimana aan de zuidkust van Nederlands Nieuw-Guinea.

Internetsite Stichting Pro Papua

Het boek is een indringend tijdsbeeld. Toen gebeurd, maar juist nu, een halve eeuw later, waard om te lezen.

Sobat

Uiteindelijk schreef Schelfhout de herinneringen van zich af. *De zomer van 1962* is een boeiend boek geworden, dat je in één adem uitleest.

Reformatorisch Dagblad

De zomer van 1962 verbijstert door de beschrijving van de weinig doordachte wijze waarop ‘onze jongens’ een militair conflict in werden gestuurd.

Nieuwsbrief Vereniging Nederlands Nieuw-Guinea Militairen

Zo werden de Papoea's in de steek gelaten.

Noordhollands Dagblad

Andreas Schelfhout, Kaimana 1962. In dit soort zelf geknutselde onderkomens woonde gedurende vele maanden het overgrote deel van de Nederlandse verdedigers van Nieuw-Guinea.

**Wilt u de papieren versie van
dit boek bestellen?**

Ga dan naar www.jouwboek.nl/webshop

Uitgeverij U2pi